

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Kirsi Pulkkinen

Lausunto

26.9.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 143/2022 vp)

1 Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi lähestymiskiellosta annettua lakia ja eräitä muita siihen liittyviä lakeja. Esityksen tavoitteena on parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää lähestymiskiellon rikkomista ja lisätä erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrin turvallisuutta.

Väliaikaisen lähestymiskiellon käytön lisäämiseksi lähestymiskiellosta annettua lakia muutettaisiin siten, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskielto omasta aloitteestaan, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttäisi kiellon välitöntä antamista.

Tukipalveluihin ohjaamista lähestymiskieltoasioissa tehostettaisiin. Lakiin otettaisiin säännökset lähestymiskiellolla suojattavan yhteystietojen välittämisestä tukipalveluihin ja velvollisuudesta ilmoittaa kieltoon määrätyle saatavilla olevista tukipalveluista.

Tuomioistuin voisi määrätä lähestymiskiellon hakijalle avustajan, jos hakemuksen perusteena on hakijan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos ja se rikoksen vakavuus, hakijan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on perusteltua.

Nykyään lähestymiskiellon hakeminen on maksutonta, jos hakemus hyväksytään. Tuomioistuinmaksulakia muutettaisiin niin, että jatkossa lähestymiskieltoasiat olisivat

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

aina maksuttomia. Lähestymiskiellon hakijalta ei perittäisi maksua silloinkaan, kun hakemus hylätään tai asia jää sillensä.

Uutena keinona hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojelemiseksi otettaisiin käyttöön sähköisesti valvottu lähestymiskielto. Vakavimmissa tapauksissa sähköinen valvonta voitaisiin liittää laajennettuun lähestymiskieltoon, jolla kieltoon määrättyä kielletään oleskelemasta tietyllä alueella, esimerkiksi suojattavan henkilön asunnon läheisyydessä. Sähköisellä valvonnalla voitaisiin valvoa, että kieltoon määrätty noudattaa kieltoa mennessä tuomioistuimen ratkaisussa määrätylle alueelle. Tuomioistuin voisi päättää, että laajennettuun lähestymiskieltoon liitetään sähköinen valvonta, jos se olisi välttämätöntä henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen uhan torjumiseksi eikä se olisi kohtuutonta ottaen huomioon uhkaavan rikoksen vakavuus, valvontaan määrättävän olosuhteet ja muut asiassa ilmenneet seikat.

Lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ehdotetaan, että lähestymiskiellon rikkomista koskeva asia olisi käsiteltävä kiireellisenä, jollei rikkomista ole pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä. Lähestymiskiellon rikkomista koskevaa rangaistussäännöstä täydennettäisiin niin, että lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittaisiin myös kieltoon määrätty, joka rikkoisi sähköisesti valvottua lähestymiskieltoa koskevassa ratkaisussa määrättyjä velvollisuuksiaan ja siten estäisi sähköisen valvonnan käyttöönottamisen tai toteutumisen.

2 Asian valmistelu

Esitys perustuu oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintöön (Lähestymiskiellon tehostaminen, OMML 2021:26). Työryhmän tehtävänä oli arvioida laajasti eri keinoja, joilla voidaan parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää lähestymiskiellon rikkomista ja lisätä erityisesti lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan uhrin turvallisuutta. Työryhmän tuli arvioida lähestymiskiellon sähköisen valvonnan tarvetta ja käyttöönoton edellytyksiä.

Työryhmän mietinnöstä annettiin 52 lausuntoa. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (OMML 2022:24). Työryhmän ehdotuksiin suhtauduttiin lausuntopalautteessa pääosin myönteisesti. Lausuntopalautteen pohjalta jatkovalmisteltu hallituksen esitys on käsitelty lainsäädännön arviointineuvostossa.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksen tarkoituksena on ennalta estää henkeen, terveyteen, vapauteen tai rauhaan kohdistuvia rikoksia ja vakavaa häirintää, erityisesti lähisuhdeväkivaltaa ja naisiin

kohdistuvaa väkivaltaa. Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla parannettaisiin lähestymiskiellon tehokkuutta, vähennettäisiin lähestymiskiellon rikkomista ja lisättäisiin uhrin turvallisuutta. Esityksellä myös lisättäisiin lähestymiskiellon käyttöä väkivallan uhan alla olevan henkilön suojelemiseksi.

Lähestymiskieltoasioiden maksuttomuutta koskevan ehdotuksen voidaan arvioida lisäävän merkittävästi tuomioistuimissa käsiteltävien lähestymiskieltohakemusten ja tuomioistuinten määräämien lähestymiskiellojen määrää. Lähestymiskiellojen määrän kasvu lisäisi myös lähestymiskiellon rikkomista koskevien rikosasioiden määrää. Myös ehdotus lähestymiskiellon rikkomista koskevien rikosasioiden kiireellisyydestä lisäisi näiden rikosasioiden määrää, koska kiireellisen käsittelyn takia jatkossa yhdessä lähestymiskiellon rikkomista koskevassa rikosasiassa käsiteltäisiin vähemmän yksittäisiä lähestymiskiellon rikkomisia kuin nykyään.

Esitys vaikuttaisi poliisin, tuomioistuinten, Syyttäjälaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen ja oikeusaputoimistojen tehtäviin ja työmäärään. Ehdotuksista aiheutuisi vuonna 2023 valtiontaloudelle menolisäyksiä yhteensä 753 000 euroa ja vuodesta 2024 alkaen vuosittain 2,594 miljoonaa euroa. Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

4 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Voimaantulo edellyttää riittävän ajan varaamista lainsäädännön täytäntöönpanotoimiin. Ehdotuksen mukaan sähköisesti valvotun lähestymiskiellon teknisestä valvonnasta vastaisi Rikosseuraamuslaitos ja tekniseen valvontaan käytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen sähköistä valvontajärjestelmää. Nykyistä valvontajärjestelmää tulisi kehittää siten, että se soveltuisi myös lähestymiskiellojen sähköiseen valvontaan.